

Posudek na bakalářskou práci

Ivar Rut: Krize moderního člověka v díle Egona Hostovského

Posudek školitele: prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.

Práce není dostatečně přesvědčivá už svým úvodem, tomu by vedle přesnější definice metodologického východiska neuškodila výraznější redukce slovní. Už první věta „Tendence moderní situace dvacátého století vyjadřovaných na poli literatury umožňuje vnímat příběh jako dějiště filozofického uvažování“, by mohla být příkladem za všechny: Tendence vyjadřovaných (výšin z vazby?), Tendence situace? (tedy směřování situace?) moderní situace (modernismus? či situace moderny?, či trendová?) příběh jako dějiště (vyprávění? – uvažuje se v příběhu nebo ve vyprávění, nebo je příběh ilustrací uvažování?). Tato věta, díky významové nejasnosti, se stává nesrozumitelnou, i když je možné za ní tušit záměr, ale chybí jistota (způsob), jak jej ověřit. Tento rys vykazuje úvod práce jako celek, který je ta charakteristický jistou významovou či výrazovou naddimenzovaností a nejasností současně, v důsledku často ne správně použitých výrazů či významových spojení (na úrovni lexika, nikoliv tvrzení či hypotézy – kterou však není v důsledku toho možné zcela rozklíčit.) Nebo: „Vír politických narativů neeskaluje už jen k válkám a strachu z nich. Ideologické manipulace vedoucích mocností zastupují mnohem zhoubnější potenciál, umožňující zánik světa jako takového, nezastavitelný imperialismus či všeobecnou myšlenkovou otupělost pro populistické i populární účely.“ Jedná se o text politického manifestu nebo analýzu výchozí situace? Lexikum by odpovídalo prvnímu případu, ale pak chybí informace o objektu těchto formulací, přičemž pouhé označení „imperialismus“ ani „vedoucí mocnosti“ se nezdá být dostatečné. Způsobují pak zánik světa jako takového (Welt an sich ve smyslu Ding an sich?) mocnosti či manipulace? Úvodní kapitola tak neposkytuje ani jasné vymezení předmětu bádání, ani metodu, jaké bude použito, ani hypotézy, které budou sledovány a k nimž budou cílit analýzy a interpretace. Což bude mít své důsledky i pro závěrečné shrnutí práce.

Druhá kapitola je v základu přehledem dosavadního stavu bádání o románech Egona Hostovského v tradici filozofických analýz, které se opírají o pojmy z oblasti psychologie a filozofie existence. V prvním případě se jedná o klíčovou studii Pavla Fraenkla, která je oprávněně mezioborově založena na skutečnosti žánrové charakteristiky Hostovského textů, přičemž už zde jsou z konvoluty psychologie zvýrazněny pojmy, které se týkají oblasti existence a souvisejí s otázkami identity. Podnětná studie (Fraenklova) se však vzápětí autorovi práce rozpadá do ne zcela logických dílčích částí, které jsou převyprávěním děje či zápletek Hostovského románu simplifikujícím způsobem, jenž ještě zjednodušuje Fraenklovu analýzu a argumentaci a závěrečné shrnutí Fraenklovy interpretace, že Hostovského dílo je o potřebě sociálních jistot a etických principů pak vyznívá nemístně simplicítně.

Druhou autoritou, která má poskytnout rámec zkoumání Hostovského textu, je Václav Černý – a to jako autor úvah o existencialismu. Autor však převádí jeho myšlení do podoby, která nám neumožňuje (v rozporu s názvem kapitoly Definice existencialismu) rozpoznat, co je vlastně onen existencialismus, jenž bude v Hostovského románech sledován, a prostřednictvím jakých rysů či emblematických reprezentací zkoumán. Namísto toho se dočteme, že i Vladimír Papoušek upozorňuje na skutečnost, že ne všechny Hostovského romány lze vnímat jako romány existencialistické (proč však, tedy proč konkrétně, se nedovíme, i když by nám to právě ve výše zmíněném hledání klíčových rysů pomohlo a poskytlo nástroje pro analýzu románů). Následující pasáže sledující Papouška při analýze a interpretaci Hostovského textů mají povahu spíše deskriptivní a opět nejsou kritickým vyhodnocením východisek, které budou nástrojově použity či myšlenkově rozvedeny v textu vlastní práce. Svou povahou se tak text v této části zastavil na pozici heuristiky.

Struktura práce kdy se text po několika větách či odstavcích rozpadá do dalších a dalších podkapitol, rovněž není funkční a spíše znesnadňuje orientaci, než aby jí napomáhala. Ani vnitřní výkladová stavba není zcela pochopitelná. Například v případě analýzy Dobročinného večírku následují za sebou části Recepte (Americká kritika, Domácí kritika), Perspektiva teorie fikčních světů (proč se tu náhle objevuje, když v úvodním metodologickém vymezení o ní nebyla řeč?), Terminologie narativních modalit, Polemika s existenciálním vnímáním, Polemika s realistním vnímáním, Následný vývoj poetiky. Na doplnění podotýkám, že ani teorie fikčních světů, která tu získává roli a výrazné místo v autorovu sledování dosavadních recepčních východisek (v tomto případě ryze sémiotické metody) nebude v dalším textu hrát nástrojovou roli (jako základ analytické perspektivy), a ani nebude vytvářet kontext pro interpretace (v podobě možné syntézy).

Práce je značně výkladově chaotická, ne vždy je jasné, kde se pracuje se sekundární literaturou (východiskové tvrzení) a kde už jde o tvrzení autora práce na principu analyticko-interpretací argumentace, která je na sekundární literatuře jen založena.

Jako zajímavější se jeví část, která slibuje sledování motivické výstavby „úzkosti“, resp. „Narativní konstruování úzkosti“. Nedostatek však vidím ve skutečnosti, že se tu nepracuje s textem (tedy narativem), ale už s výsledkem pozorování, které tak není možné ověřit. Navíc se pracuje spíše s převyprávěním děje (příběhu), nikoliv s analýzou vyprávění, chybí tak souvislé sledování motivické výstavby, časové struktury, narativních autorit, konfigurace postav atd. Přesto tuto část vnímám jako nejzajímavější, protože právě zde se autor prokazuje jako pozorný a přemýšlivý čtenář. Je tak jen škoda, že jeho myšlení a postřehy není možné sledovat v procesu, ale jen ve výsledku (není možné je tak ověřit). Tato charakteristika platí i pro pátou část BP.

Logika výkladu se však vzápětí roztříští zavedením kapitoly Roztříštění subjektu. (Tento nedostatek výkladové struktury je zřetelný už při pouhém pohledu na sebe navazující kapitoly, které postrádají logickou návaznost: Přebíhání od detailu k celku a naopak, od jedinečného k tematickým horizontům od motivu k ideji nesvědčí výkladové přehlednosti.) Přičemž zavedení pojmu *roztříštění* namísto tradičního *rozvojení* autor vysvětluje způsobem, jenž vzbuzuje zvědavost: „Namísto pojmu dvojnictví budeme užívat pojmu „roztříštění“, neboť „dvojník“ implikuje roztříštění subjektu na dvě poloviny, což Hostovského díle není vždy pravidlem.“ V další části textu se ale tento význam nevyužije, protože, jestli jsem četl pečlivě, nedochází k pojmenování oněch různých podob roztříštěnosti u protagonistů. I tato kapitola, podobně jako předchozí, které se věnují konkrétním Hostovského textům, je založena na popisném převyprávění děje, nikoliv na analytickém studiu narativního materiálu.

Závěr, tj. poslední část práce, vykazuje podobné nedostatky jako Úvod. Tj. formulační nesrozumitelnost, neověřuje se, co přinesla zvolená metoda práce, jaké hypotézy se potvrdily... Některé závěrečné interpretace mi připadají málo propojené s předchozí textovou analýzou: „Moderní člověk je tak subjekt, který se nachází v permanentním kritickém stavu, mohoucí podlehnout neautentickým představám sebe sama nebo moderní doby.“ Práci neprosívají ani chyby gramatické, lexikální, syntaktické, které svědčí o překotnosti finální redakce.

Práci v této podobě práci nepovažuji za připravenou k obhajobě.

15.5.2024

Prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.